

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศ

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

คู่มือนี้พจนานุกรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

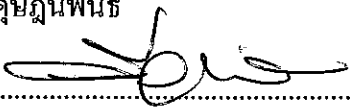
มิถุนายน 2549

ISBN 974-502-839-8

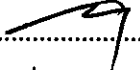
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมคุษณินพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าคุษณินพนธ์ ได้พิจารณา
คุษณินพนธ์ของ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาคุษณินพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

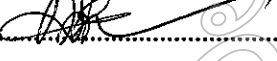
อาจารย์ผู้ควบคุมคุษณินพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร สุนทรยุทธ)

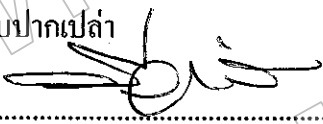
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์)

.....กรรมการ

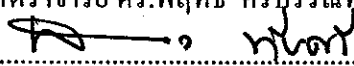
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร สุนทรยุทธ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี)

บัณฑิตวิทยาลัยได้รับคุษณินพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษาคุษณินพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่.....4.....เดือน.....กรกฎาคม.....พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบริรักษ์ พิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธร สุนทรายุทธ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ นามวงษ์ กรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี ที่ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาแนะนำ ที่เป็น ประโยชน์ต่อการวิจัยและให้กำลังใจในการดำเนินการวิจัยโดยตลอดทุกขั้นตอน รวมทั้งขอแนะนำอัน ทรงคุณค่าจากกรรมการร่วมสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำและกำลังใจมาตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย คอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. วิลาวัลย์ ดันวัฒนะพงษ์ อธิการบดี อาจารย์ประดิษฐ์ ดันวัฒนะพงษ์ รองอธิการบดี ที่สนับสนุนการศึกษาและช่วยเหลือเป็นกำลังใจผู้วิจัยตลอดมา อย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบคุณสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้ทุนสนับสนุน การวิจัย ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. สุวัฒน์ เงินจ๋า คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี ที่ให้คำแนะนำประสิทธิ์ประสาทวิชาและการช่วยเหลือเป็นกำลังใจทุกขั้นตอน ของการวิจัย

ขอขอบพระคุณคุณแม่ที่ให้ความรักความเมตตาห่วงใย และอาจารย์สุภมาศ ธรรมทัศนานนท์ ภรรยา ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังปัญญา และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

46820357: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: รูปแบบ/ การพัฒนา/ ผู้บริหาร/ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน/ การพัฒนาประเทศ

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์: การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศ (A PROPOSED MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF BASIC EDUCATION ADMINISTRATORS FOR NATIONAL DEVELOPMENT) อาจารย์ผู้ควบคุมคุณภาพ: วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, Ph.D., ธร สุนทรายุทธ, Ph.D., ไพรัตน์ นามวงษ์, ด.ด., พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, Ph.D., ฉลอง ทับศรี, Ph.D. 341 หน้า. ปี พ.ศ. 2549. ISBN 974-502-839-8

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษา 3) การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสามารถในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยวิธีการเดลฟายประยุกต์ 2 รอบ 4) การสร้างรูปแบบการพัฒนา 5) การตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูป โดยการประชุมสนทนากลุ่ม และ 6) การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาอย่างเจาะจงประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ผลการศึกษาพบว่า (1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสามารถในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ มี 56 คุณลักษณะ จัดกลุ่มคุณลักษณะเป็น 4 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านการบริหาร คุณลักษณะด้านวิชาการ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และ คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (2) รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ คือ “รูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการจากผู้บริหารสู่ผลลัพธ์การพัฒนาประเทศ” โดยเน้นการบูรณาการ 2 ระดับ คือ (1) ขั้นตอนสาระการพัฒนา วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา ที่เป็นกระบวนการแบบบูรณาการ (2) ผลลัพธ์การพัฒนาประเทศแบบบูรณาการ โดยมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้น คือ 1) ขั้นการประเมินเพื่อกำหนดคุณลักษณะที่ต้องพัฒนา 2) ขั้นเตรียมการพัฒนาคุณลักษณะ 3) ขั้นดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะ และ 4) ขั้นการประเมินผลการพัฒนาและการดำเนินการ ส่วนที่ 4 เป็นแนวทางการนำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขความสำเร็จและตัวชี้วัดความสำเร็จของรูปแบบโดยการบูรณาการ

46820357: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ed.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MODEL/ DEVELOPMENT/ BASIC EDUCATION ADMINISTRATOR/ NATIONAL

DEVELOPMENT

SUTHAM THAMMATASANANON: A PROPOSED MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF BASIC EDUCATION ADMINISTRATORS FOR NATIONAL DEVELOPMENT. DISSERTATION
ADVISORS: WEERAWAT AUTHAIRAT, Ph.D., THON SUNTARAYUT, Ph.D., PHAICHIT NAMWONG, Ph.D., PHRUT SIRIBUNPHITUK, Ph.D. 341 P. 2006. ISBN 974-502-839-8

The purpose of this research is to present a proposed model for the development of basic education administrators for national development by using a descriptive research procedure. There are 6 steps of researching: first, researching literature and related documents concerning idea of the research; second, searching for required qualities of an education administrator; third, searching and analyzing idea of professionals about required qualities of a basic education administrator who can reform education system for national development; fourth, setting up a proposed model for the development; fifth, verifying and estimating suitability and probability of the model by preparing a seminar for the senior education administrators; sixth, improving and proposing the model. The instrument for researching was a questionnaire. The respondent target of the questionnaires is senior education administrators.

According to the results of the research, there are 56 kinds of required qualities of a basic education administrator who can reform education system for national development. Anyway, the required qualities are divided into 4 parts: quality of administration, quality of academic, quality of personality, and quality of ethic and morality. As a result, a model for the development of basic education administrators was set up and then it was verified and estimated its suitability and probability by preparing a seminar for the senior education administrators. The result of improving the model for the development of a basic education administrator for national development is divided into 4 parts: first, the quality that has to be improved; second, the principle and idea of the model and the general purpose of the model; third, the process of developing required qualities of a basic education administrator that consists of the detail of developing, method and activity for developing required capability; fourth, the way of using the model, condition of success and the way of estimating model success. Nevertheless, the process of developing required qualities of a basic education administrator consists of 4 steps: first, the process of estimating for deciding required quality that has to be improved; second, the process of preparing how to improve the quality; third, the process of improving the quality; fourth, the process of estimating the result of improving and the process. In addition, the process of improving the required quality consists of 4 parts: first, improving the quality of administration; second, improving quality of academic; third, improving quality of personality; fourth, quality of ethic and morality and using the way of integration.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เป้าหมายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ	10
แนวคิดลักษณะสังคมไทยและคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์	20
ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์	24
การเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย	34
ลักษณะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พึงประสงค์	36
ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา	43
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหาร	85
แนวคิดเชิงระบบ	131
การวิเคราะห์เนื้อหาและเทคนิคเดลฟาย	134
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	141
3 วิธีดำเนินการวิจัย	146

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	157
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	157
รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ	170
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	233
สรุปผลการวิจัย.....	234
อภิปรายผล	240
ข้อเสนอแนะ.....	247
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	248
บรรณานุกรม	249
ภาคผนวก.....	257
ภาคผนวก ก.....	258
ภาคผนวก ข.....	264
ภาคผนวก ค.....	266
ภาคผนวก ง	289
ภาคผนวก จ.....	302
ประวัติย่อของผู้วิจัย	341

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความสามารถเฉพาะตัวในเชิงบริหาร	52
2	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	53
3	ความสามารถในการบริหารการศึกษา.....	54
4	ความสามารถในการวางแผนการศึกษา.....	55
5	ความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชน.....	57
6	ความสามารถในฐานะผู้นำด้านศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรม	58
7	มาตรฐานความรู้สาระและสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา.....	82
8	ผลการวิเคราะห์ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลักษณะ การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่พึงประสงค์.....	162
9	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่มีความสามารถในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อ พัฒนาประเทศ ด้านการบริหาร	164
10	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะฯ ด้านวิชาการ	166
11	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะฯ ด้านบุคลิกภาพ	167
12	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม	168
13	การวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	171
14	องค์ประกอบของการพัฒนาและรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ นักวิชาการที่นำเสนอไว้.....	172
15	การสังเคราะห์สาระการพัฒนาจำแนกตามด้านต่าง ๆ ของภาวะผู้นำและคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์.....	176

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16	
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบ	190
17	
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญและ จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการประเมิน	191

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล	45
3 รายการคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ	46
4 รายการคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานของผู้นำที่มีประสิทธิผล	47
5 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคม (The Getzels Guba Model of the Dimensions of Social Behavior)	89
6 ผู้ให้การสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียน	99
7 ปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาผู้บริหาร	101
8 รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำที่แสดงถึงการพัฒนาประสิทธิภาพของภาวะความเป็นผู้นำ	103
9 รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำ (กระบวนการของการพัฒนา)	104
10 ชนิดโปรแกรมการพัฒนภาวะผู้นำ (Type of Leadership Development Program)	106
11 รูปแบบระบบของการฝึกอบรมและการพัฒนาตามแนวคิดของ Goldstein การศึกษา ความต้องการจำเป็น การฝึกอบรมและการพัฒนาการประเมินผล	108
12 กรอบแนวคิดในการพัฒนาผู้บริหารของ The Trainer 's Library	109
13 ระบบการฝึกอบรมแบบวงล้อตามแนวคิดของ Rogoff	110
14 ระบบการฝึกอบรมแบบ The Critical Events Model ตามแนวความคิดของ Nadler	111
15 กระบวนการฝึกอบรมและการพัฒนา วิธดำเนินการและความสัมพันธ์กับงานอื่น	112
16 กระบวนการพัฒนาผู้บริหารตามแนวความคิดของแอสตัน	113
17 ผู้อำนวยการบริหารจัดการและฝึกอบรม	114
18 ระบบการพัฒนาผู้บริหารของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา	116
19 ขั้นตอนการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนา ประเทศ	147
20 ความสัมพันธ์สอดคล้องกันของลักษณะการศึกษขั้นพื้นฐานที่พึงประสงค์กับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนา	169
21 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ	184
22 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ (ฉบับร่าง)	185
23 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในแต่ละขั้นของการพัฒนา	197

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
24 ความสัมพันธ์และองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	199
25 ส่วนประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศแบบบูรณาการ	201
26 รายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละขั้นตอน	202